

Maria HEIDINGER, născută în 27 mai 1913, **Tomnatic** și **NIKOLAS HEIDINGER**, născut în 31 mai 1908, **Tomnatic**. Deportați împreună cu fiul **Herman** din **Tomnatic** la **Bucu 1 Mai** (gara **Mărculești**). Inregistrați în 20 aprilie 1992, **Tomnatic** de **Smaranda Vultur** (vezi Istorie traită – Istorie povestită. Deportarea în Bărăgan 1951 – 1956 , Amarcord , Timișoara 1997)

Pe familia Heidinger am găsit-o zugrăvind casa, reparând acareturile din curte, pentru că, așa cum a ținut să ne explice Maria Heidinger, ea dorește să lase casa așa cum a primit-o mama ei acum aproape o sută de ani, deși toate rudele ei sunt plecate definitiv în Germania. Pe perete, în antreu și în camera mobilată cu mobilă veche de la 1900, adusă de la Budapesta, se află fotografiile nepoților din Germania, alături de portretele strămosilor, colonizați la Triebswetter/Tomnatic pe la mijlocul secolului al optsprezecelea).

M.H.: A venit o mașină din Germania, a stat aici înainte de casa noastră și au spus că au fost în tot județul Timiș și așa casă, cum avem noi, ei n-au văzut și ei vor să se știe, să fotografieze. Eu le-am spus: da, aveți dreptul să fotografiați. - Nu să fotografiam, să filmăm, spune el. - Și mai bine! Și atuncia el o filmat casa întreagă și o întrebat ce înseamnă astea de sus. *(E vorba de patru capete de lei ce ornamentează frontonul casei.)* Și atunci am început să povestesc (în germană în text):

"Diese Haus wurde im Jahre 1905 erbaut, von Joseph un Maria Roth. Aus dieser Familie entstanden vier Kinder. Der Lowe da oben, die Wappe bedeutete: meine Mutter hat unmer gesagt so stark wie die Lowen sind, so soll ihre Wirtschaft sein. Der Vater ist gestorben mit 41 Jahre. Die Mutter bleibt mit vier Kinder allein zuruck. Ein schwerer, hasrter Kampf und durch diese schwere Schicksalschlage was wir hatten, kannten wir das Haus nicht imstande halten, wie es sein sollte. Doch wir haben gekampft und werden weiter kampfen und ich gehe nicht fort von hier, hier in meinem Welthaus will ich sterben."

Acest film a rulat în toată Germania. Și când am spus eu asta la domnul ăla care a făcut filmu, așa m-o luat și o spus că o femeie așa ținută de patrie *(care ține la patria ei - n.n.)* n-o văzut în viața lui.

M-am născut în anul 1913, în Tomnatic, am făcut școala elementară în Tomnatic, după aia am făcut liceul la Notre Dame la Timișoara, patru ani. Și după aia am venit acasă și am ajutat

în gospodăria lui mami. M-am căsătorit și după căsătorie am lucrat la legume. Și cum s-a întâmplat atuncia în anul 1951: în 1951 ne-o luat și ne-o dus în Bărăgan. Eu am mers cu soțul și cu copilul. Herman a avut atunci opt ani. Mama a rămas aici, fiindcă mama a fost o fință care nu mai există și care n-o să mai fie niciodată. Cine n-o avut mâncare o venit la ea, cine n-o avut unde să se culce, o venit la ea și pentru asta când ne-o ridicat pe noi or spus: Mama rămîne aici, fiindcă ea a făcut prea mult bine la oameni și pentru asta o avut voie să steie în casa ei. *(La întoarcerea lor în sat o găsesc aproape moartă de foame, după ce suferise teribil iarna de frig, fiind prea bătrînă să-și poată procura lemne singură. Moare foarte curând, se pare din pricina prea bruștei treceri la un regim normal de viață).*

Noi am mers pe Bărăgan fiindcă soțul meu o fost la armata germană, asta mai întâi, și al doilea, a venit ăsta, președintele, care să înființeze colectivul, o venit la noi și o spus: „Uite, Mari, pe Niki îl facein președinte la colectiv și tu trebuie să intri în colectiv”. Și i-am spus: eu am patru clase la Notre Dame, eu nu mă duc cu măcar cine aici, că acolo au fost prăpădiți prima dată. Și n-am mers. Și atunci m-or dus la Bărăgan. Au avut o sută de lanțe părinții mei. Și când ne-o dus la Bărăgan, o venit președintele de cooperativă la gară la mine și spune către mine: Asta-i plata ta fiindcă n-ai intrat în colectiv! Și am zis: acuma, mă duc! Nu, spune, că-i târziu acuma. Președinte o fost un bulgar, unul Bogoičov, Nicolae Bogoičov. Nu pot să spun, cu noi o fost foarte bine, că o avut pământ la noi în parte. Soțul s-o avut bine cu el. Nu pot să spun de rău. A fost comunist. Asta da, a fost comunist. Din Tomnatic or fost duși cam 75%. Or fost SS-iști și chiaburi mari. Și săraci care or mers în loc de chiaburi. Știți, înțelegeți?

Listele le-a făcut Bogoičov și cu frate-său, Bogoičov Balint. Ei or făcut și când or înființat colectivul, atuncia ei or mers pe stradă și strigau: „Colectivul cu noi / și chiaburii la gunoi!” - așa or strigat. Dar Dumnezeu ne-o ajutat, că noi chiaburii iar am primit pământurile, 10 hectare înapoi și așa că totuși nu poate să ne distrugă pe noi. Fiindcă aurul nu poți, îl pui și în căcat și-l ștergi și iar îi aur. Și noi, nația noastră-i aur și rămîne aur pînă trăim. Așa este. Prin hărnicie, noi am lucrat *(Intervine o persoană din sat prezentă la discuție: Se spune că la neamț poți să-i tai mîinile amîndouă și atunci lucrează și cu nasul).* Apoi acuma să vă spun de Bărăgan *(Recită în nemțește)*. Nu eu am făcut cântecul, o fost unul cantor la biserică și el l-o făcut. Și eu am ținut minte. Vă spun, dacă vorbesc de patria mea, de „Heimat”, îmi vine în cap tot sângele și vreau să ajut, să țin tot Tomnaticul, dar nu mai merge, nu mai pot să țin... Dar eu pînă mor aicea rămân și nu mă duc nicăieri.

Și atunci când ne-or dus au venit dimineața, la ora patru, la ușă și au spus că dumneavoastră sînteți arestați, în numele legii sînteți arestați și trebuie să părăsiți casa. Și atunci am început să plîng. Am copil mic... Nimic, nimic, în patru ore trebuie să fiți gata la gară! Și atunci am împachetat ce-am putut și am mers la gară și am stat trei zile acolo afară. Și ne-o dus la Bărăgan. N-am știut unde ne duce, soldații au venit cu mine, am spus _u lase acasă, că eu totdeauna am lucrat, știe toată lumea și soțul a fost grădinar în Tomnatic. Și noi am avut niște basarabeni și când ajuns acolo la Bărăgan, atunci ei or spus că este o familie aicea care mult a lucrat pentru ei, pentru cooperativă, știți? Atunci a venit la noi expres directorul acolo unde am fost și a zis: Cine-i Heidinger? Atunci directorul ăla, Rizzi, l-a chemat, că vreau să vă angajez pentru grădinar. Și atunci l-o angaj... dar asta să spună el.

N.H.: Rizzi o fost directoru de la gostat. Satu s-o chemat Mărculești, Bucu 1 Mai. A lui Seceleanu gospodărie o fost acolo. O avut peste 1 000 de hectare de vie pentru vița de vie și 500 de hectare pentru struguri de masă, da. Și-o trimis la vin în toate părțile. Atunci a fost recoltă mare și multă. Și eu când am ajuns acolo am întrebat: dar unde este boieru? Nu au vrut să spună nimic. Și atunci am mai întrebat. Eu am fost brigadier pentru legumicol. Am făcut școală la Timișoara. Înainte de asta (1948 - n.n.), au luat caii de la noi și au rechiziționat toate mașinile, tot. Când au ieșit din curte cu toate mașinile, cu vaci, cu cai, atunci am strigat la cal: Victor! Și el a întors capul înapoi și s-a oprit. Și atunci eu am vrut să cad și a fost un milițian lângă mine și a spus: nu te mai prinde de toate astea, că trece și asta. Or trece astea, am spus, dar câți ani au lucrat, câți strămoși au lucrat pînă au ajuns la atîtea rechizite. Atunci a spus că noi nu suntem de vină. Da, știu că nu sunteți de vină. Atunci a plecat și i-am spus la nevastă: Acuma suntem gata. Pămîntul s-a dus, averea cîta este s-a dus, comuniștii-s acolo, acuma nu mai este altceva, mă duc la Timișoara să învăț meserie. Am stat un an. Am învățat legumicultură, pentru roșii de astea timpurii. Și când am mers în Bărăgan, am fost sub comanda lui ministru Moghioroș. El a venit și a spus la director că am nevoie de un specialist bun, pe care pot să mă bazez, că vine in anul viitor festivalul tineretului din toată lumea și atunci trebuie să ție Bucureștiul asigurat cu legume, zarzavaturi. Atunci directorul in-a chemat pe mine și m-a întrebat dacă vreau, că e mare lucru, e răspundere mare.

Directorul ăsta, Rizzi, o fost bun din fire, el o avut trei grădini acolo și nici un brigadier bun n-a fost. Toți au furat banii și i-au băgat în buzunar și nu au plătit oamenii care au muncit. Și când am intrat în grădină, tot a fost galben, n-a fost irigat. A fost acolo un motor mare de la un

boier și o grădină de 20 de hectare. Oamenii care conduceau atunci nu au avut idee, cei care conduceau gostaturile, nu erau țărani sau care să fi provenit din țărani. Eu a trebuit să învăț și pe inginer și pe director. Dar am avut unu bun, pe Rizzi ăsta, Luigi Rizzi. El a venit din Italia și tatăl lui a fost delegat de la Italia. Exportau citrice. El a vândut aici și pe urmă a rămas aici, s-a căsătorit cu o româncă și au avut șase copii și el totdeauna i-a citit lui Luigi din cărți cum să fie mai bine, cum să meargă mai bine cu grădinăria. El a știut perfect românește. Și când am avut ședințe la Slobozia a trebuit să merg cu el.

(Nicolae Heidinger cere o sută de muncitori pentru a pune lucrurile în ordine. Organizează pentru aceștia o bucătărie și obține dreptul de a se deplasa pe o distanță mai mare de 10 km pentru a procura cele necesare. Menționează în mărturia sa, la dreapta și la stânga Ialomiței, teren arabil, pus la punct de boierul Secoleanu. În afară de acesta, tot la Bucu se află 120 de hectare de orezărie ce se întind pînă aproape de Slobozia. Mai ia în grijă o grădină la Fetești).

Cînd am ajuns acolo, la Frățilești, m-am minunat, că așa ceva n-a fost nici în apropiere, aicea, organizare. A lui Pană o fost pămîntu ăsta. Pană o fost și ministru, la agricultură mi se pare, și a avut acolo foarte mult pămînt. A fost acolo și o crescătorie de porci, peste 20 000 de scroafe, și a fost acolo o mașină pentru semănat și mai mult de jumătate din gospodărie a fost cu porumb și a crescut purcei pentru îngrășat. A asigurat carnea României și a trimis carne și la Viena și la Germania. Și era acolo și un turn pentru apă, cu două-trei vagoane de apă. Cînd am ajuns acolo ne-am mirat de atîta organizare. Noi am venit crezînd că numai noi suntem așa înaintați cu agricultura. Pe băiatul lui Pană l-au prins comuniștii și l-au împușcat și pe el l-au dus la Canal. Era și un castel acolo, cu sobe de teracotă, cu parchet frumos, așa ceva nu am mai văzut, și o sală acolo de 2 000 de oameni au intrat în ea.

Acuma acolo era sediul gostatului și totul era distrus. Și a avut Pană la Slobozia și o fabrică. Acolo curăța cu mașinile orez. Și au făcut și îngrășăminte cimice. Fabrica a fost distrusă și orezul nu se putea desface. Noi am primit mîncare tot orez și bun orez, dar nu se putea curăța.

Am lucrat în echipă cu muncitori din deportați, veniți din Gătaia, din Biled, Bulgăruș, Variaș, Comloș. De la noi unde am stat, a trebuit să merg zilnic 3 kilometri, gospodăria lui Secoleanu. Da, pe urmă, am primit control de la București, cînd a început cu pregătirea pentru festival. Moghioroș m-a întreat: - Dumneata de unde ești? Am spus.

- Cum ai ajuns aici? Am spus că am fost ridicat cu forța. – Pentru asta nu dau mîna cu dumneata, că ai ceva pe suflet. Am răspuns că eu nu am nimic rău pe suflet. - Dar pentru ce ești aici?

Nevasta, că n-a vrut să semneze pentru intrare în colectiv. A zis: - Nu cred asta. În partidul comunist nu sunt oameni care să te aducă pe Bărăgan pentru că n-ai vrut să te înscrii.

Atuncea a venit el și s-a uitat cum am semănat. I-am spus: e nevoie de 3 hectare pentru răsadniță, multe lemne, geamuri. Și atunci am primit lemne și maiștri și asta a fost pe capul meu. Eu a trebuit să semnez pentru atâtea materiale, vagoane de sticlă, geamuri și lemne. Și am făcut răsadniță peste 20 de hectare: cu geamuri au fost vreo 4ha, restul fără. Am avut recoltă când au la București, în fiecare noapte am avut cinci mașini care au un vagon de marfă și roșii și ardei și vinete și castraveți.

M.H.: Înainte de Bărăgan, când ne-a expropriat, noi am făcut pentru coloniștii care au fost aicea, pentru macedoneni și basarabeni, am făcut răsad. Și am făcut o sută cincizeci de mii de plante pentru coloniști.

(Când a ajuns în Bărăgan și a fost întrebat cum poate dovedi că e mare specialist în legume timpurii, N. Heidinger a arătat fotografiile cu aceste răsaduri făcute la Tomnatic, cu „oale nutritive”, cum le numește el).

- Cu ce faci tu asta, cu mâna ai făcut oale nutritive?

N.H.: Nu. Am mașină. Noroc că mașina am luat-o de la Timișoara luat-o și la Bărăgan și atuncea le-am arătat. - Eu de oale nutritive numai în cărți am citit cum se face - a spus directorul. Și atunci a spus: - A, tu ești omul meu, nu mai pleci de aici! Atuncea la ședință totdeauna au fost peste două sute de brigadieri, șefi de echipe și a spus că cine sînt eu, ce am arătat, și mașina asta, și atuncea a primit respect toată lumea.

Am lucrat cu 280 de muncitori și am facut oale nutritive zi și noapte. Din martie pînă în mai. Și Moghioroș întotdeauna a venit să vadăcum a fost răsadul. Și atunci a spus la director că așa răsadniță sănătoasă cum este asta, aici la omul tău, nu am văzut de la București și pînă aici. - Atuncea ești mulțumit dumneata, domnule ministru? - Da, sînt mnlțumit. Eu n-am frică că el este om rău. A venit în fiecare săptămână de două ori să vadă cum merge treaba.

Pe urmă a trebuit să primesc 20 000 de lei. Moghioroș a venit și a spus că niciodată nu a fost Bucureștiul aprovizionat cu marfă așa excepțională și nu va mai fi.

M.H.: Ministru Moghioroș o spus că omu ăsta trebie să primească 20 000 premiu, că el a făcut recoltă. Dar tot el a spus că nu-i voie, că el e cu D.O.

N.H.: Când a trebuit să primesc banii a venit el și a spus că uite am 20 000 de lei pentru dumneata. Au fost mulți banii ăștia. Foarte mulți bani. Da eu am știut că nu primesc și al a spus:

- Uitați, am vorbit acolo la București cu toți și toți sînt de acord, dar să știți că este un bai. - Da rce bai este, domnul ministru? - Știi dumneata, arată-mi mie buletinul! - Pentru ce? - N-ai buletin D.O.? Domiciliu obligatoriu? A, ăsta-i baiul! Nu pot să-ți dau banii. Mă doare inima că nu primești dumneata. Atuncea dumneata ai drept să spui cine primește dacă nu primești dumneata. Atuncea am spus că sînt de acord să primească ei, conducerea. Și atunci ei i-au împărțit și am auzit că a luat și el din ei. Atunci directorul a spus că uite, dumneata, cînd pleci acasă, aranjăm. Și eu îți dau duminică și grâu și porumb și poate și un porc gras. Dar atunci cînd am mers acasă directorul Rizzi a fost arestat, nevinovat. Au venit doi jandarmi, nu jandarmi... milițieni de la Slobozia și l-au ridicat și -o dus, săracul, l-o dus la Slobozia și el o avut otravă la el și o mîncat otravă. Și el n-o fost chemat ca să fie arestat, o fost pentru martor în alt loc. Săracul, a murit.

M.H.: Cele mai triste amintiri ce avem de la Bărăgan este cînd am făcut casa. Niki o făcut acolo un buncher, un bordei și atunci or spus că nu-i voie să fie acolo buncher, unde-i buncherul acolo trebuie să fie casa. Cînd o ploiat, o venit ploaie mare și eu cu copilul am ținut umbrela și soțul o mers și o țapat pămînt de sus ca să nu ploaie înăuntru. Atuncea, o dată ajutor, ajutor, in toate părțile o chemat ajutor, că apa o intrat în buncher și omul care o fost de 72 de ani, acolo s-o înecat în apă că n-a putut să iasă. Și atuncea am făcut casa. Soțul a făcut toată imala pentru două *căși*. Am pus laolaltă cu un vecin. Eu cu omul ăla am dus toată apa și soțul tot pămîntul, el l-o călcat pentru două *căși*. Am acoperit cu trestie. Și cînd a fost gata casa atunci el numai în grădinărie o lucrat. Și directorul și toți or fost tare mulțumiți de el. El o avut în grijă 20 de hectare de grădinărie și 100 de hectare de cartofi. Și toată lumea a zis că acolo nu ies cartofi, că lumea o încercat și nu iese. Iar soțul: eu fac din pămîntul ăsta cartofi. Și o făcut 45 de vagoane de și atunci el i-o însilozat pentru anul viitor și noi n-am avut acasă să dau la copil, că el totdeauna o zis: dacă eu duc unu, atunci ceilalți duc zece și eu vreau să am față bună și așa a și fost. Soțul meu o fost un om, o lucrat cinstit și o făcut tot pentru familia lui.

Cînd am venit acasă, iar putem să spunem că am făcut casă. Casa asta a trebuit să o cumpăr, că am avut doi frați și a trebuit de la ei să cumpăr. Așa că suntem aici în casa părintească, cu mare lucru și cu mare greutate. Cînd am venit atunci de la Bărăgan am făcut o seră și cu sera aia am putut cu soțul meu să câștigăm să cumpărăm casa.

Printre amintirile din Bărăgan sunt și relațiile cu localnicii.

La început, ei au avut frică de noi că le-au spus că suntem coreeni, și să nu se întâlnească cu noi. Dar după aia au văzut ei. Și după noi or luat toate măsurile cum am făcut noi, cum am

făcut răsad și a mers: am pus roșiile, am pus lubeniță. Și atunci vara am mers așa, la Slobozia și strigam în toate părțile, strigam: Paprica! Paradais! Melonă! Și așa am câștigat puțini bani și noi. Așa că viața, suferință, dar numai cu lucru, da. După aia au văzut ei ce oameni sintem noi, au vrut să se împrietenească cu noi, nu le-o mai fost urât de noi și or plâns când am plecat, că ei or spus: cultura ne-ați dat-o voi nouă. Că Bărăganul exact ca Siberia românească. Ei or învățat de la noi cum să lucrăm, cum să ne îmbrăcăm, cum să ne ținem. Ei or văzut că facem grădinile și or făcut și ei după noi. Ei totdeauna au spus că nu se poate să crească acolo cartofi și soțul meu a spus, eu am să arăt cum crește aicea cartofi și așa a si fost. Și atunci ei au început să facă și ei și or lucrat și ei.

N.H.: Când a fost acolo ședință toți au întrebat cum să facă cu viile. Vie am avut și aici acasă, și le-am spus cum să facă să altoiască viile. Acolo e mai bun pentru vie decât aici. Acolo bate vântul în fiecare zi și atunci nu-i periculos, nu sunt boli. Da și pământul cu mult mai bun ca la Banat, cu mult mai bun, să știți. Și boierii au avut multă pădure. Mii de hectare de pădure. Eu trebuia să trec cu muncitorii 7 km tot prin pădure până la Bucu. Pădurea a fost bună, că a atras ploile. Așa a fost de bine aranjat de români, știți, păcat, păcat că s-a dus tot, așa de bine a fost aranjat.